

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

Баранов С. О.

У статті досліджуються сучасні проблеми, які впливають на регулювання митних платежів в Україні. Запропоновано конкретні шляхи підвищення ефективності адміністрування митних платежів.

Ключові слова: митні платежі, адміністрування митних платежів, податкове законодавство, приховування доходів від оподаткування, фінансова політика, тіньова економіка.

В статье исследуются современные проблемы, влияющие на регулирование таможенных платежей в Украине. Предложены конкретные пути повышения эффективности администрирования таможенных платежей.

Ключевые слова: таможенные платежи, администрирование таможенных платежей, налоговое законодательство, укрытие доходов от налогообложения, финансовая политика, теневая экономика.

The article deals with contemporary issues that affect the regulation of customs payments in Ukraine. A specific ways to improve the administration of customs duties.

Keywords: customs duties, administration of customs duties, tax legislation hide income from taxation, financial policy, the shadow economy.

Аналіз демократичних за змістом соціально-політичних, економічних, правових та організаційних заходів реформування економіки держави та механізмів господарювання, що запроваджуються останнім часом в Україні, свідчить про те, що держава прагне розвивати ринкові відносини на основі застосування світового досвіду оподаткування та митної справи.

Одним з основних завдань щодо вирішення зазначеної проблеми є зближення національного законодавства із сучасною європейською системою права. Та не тільки вступ України до Європейського Союзу (далі по тексту - ЄС) вимагає перегляду податкового законодавства. Українські підприємці, економісти та юристи наполегливо вимагають привести законодавче забезпечення адміністрування податків і митних платежів до цивілізованого рівня, що сприяло б розвитку бізнесу в державі, зокрема притоку іноземних інвестицій. Крім того, багато законів і відомчих нормативних актів, прийнятих у ситуаціях необхідності покращання бюджетних показників за рахунок посилення податкового тягаря, створили несприятливі умови економічного розвитку. У державі не розроблений механізм досудового забезпечення захисту прав платників податків, а також реалізації податкової політики, спрямованої на забезпечення законності в діяльності фіскальних органів..

При розробці правового забезпечення адміністрування митних платежів важливо враховувати співвідношення права наднаціонального та національного рівнів, виходячи з практики законодавчого процесу ЄС. Роль податкової політики в загальній політиці ЄС фактично визначає місце наднаціонального податкового права у

світовій правовій системі.

Сьогодні аналізу адміністрування митних платежів, а також можливим напрямом і шляхам їх покращення приділяється певна увага з боку науковців і практиків. Протягом останніх років активно проводиться робота щодо розробки нормативно-правових актів, спрямованих на прискорення товаро- та пасажиропотоків, спрощення митних процедур, а також загалом процедур державного контролю та адміністрування митних платежів для обґрунтування шляхів їх удосконалення. Значний внесок у вивчення проблем адміністрування митних платежів внесли такі вчені, як Є.В. Додін, П.Т. Гега, І.П. Житня, В.О. Корецька-Гармаш, Т.О. Проценко, П.В. Пашко, В.К. Шкарупа, В.П. Шевчук, Т.В. Шталь, В.П. Мартинюк та багато інших.

Метою дослідження є розгляд сучасного стану митних платежів країни, процесу їх адміністрування та пошук шляхів удосконалення системи адміністрування митних платежів у сучасних умовах.

Податкове адміністрування митних платежів можна розглядати як сукупність методів, прийомів і засобів організаційного забезпечення, за допомогою яких органи державної виконавчої влади надають функціонуванню податкового механізму заданий законом напрям і координують податкові дії при суттєвих змінах в економіці та політиці [1, 80-81]. Одним з визначальних аспектів податкового адміністрування є налагоджена взаємодія органів державного управління і контролю.

Головним аспектом сучасного адміністрування митних платежів є застосування та втілення в дію головних положень податкової системи: проведення збору митних платежів і визначення основних шляхів удосконалення ефективності діяльності митних органів. Загалом поняття адміністрування митних платежів включає в себе визначення повноважень органів державної влади щодо регулювання процесів роботи в митній сфері, визначення головних завдань у роботі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів, процес митного контролю й оформлення товарів на митниці тощо.

Головною складовою адміністрування митних платежів є чітке законодавче та економічно обґрунтоване визначення митної вартості товарів, тому що саме митна вартість є основною сумою, з якої вираховують основні митні платежі при переміщенні через митний кордон. На сьогодні залишається актуальною проблема заниження вартості товарів, також на стан надходження митних платежів впливає правильність визначення країни походження та ідентифікація коду при переміщенні товарів і інших предметів через митний кордон. Намагання митних органів України за рахунок застосування індикативних цін і використання "жорсткої" системи визначення митної вартості в межах застосування системи оцінки митних ризиків протидіяти таким проявам наштотується на масовий спротив підприємців, оскільки ця обставина має значну, так звану "суб'єктивну складову", що тісним чином пов'язана з корупційними діями.

Діяльність митних органів щодо забезпечення процесу

© Е. Каспаров, 2015

адміністрування митних платежів характеризується такими передумовами і тенденціями:

- загальним падінням товарообігу, як при здійсненні експортних, так і при імпорتنих зовнішньоторговельних операціях. Обсяг експорту товарів та послуг (для уникнення подвійного обліку загальні обсяги товарів та послуг розраховані за формулою: усього (товари і послуги) = товари + послуги - вартість послуг з переробки давальницької сировини, яка за I півріччя 2015 р. склала в експорті 548,2 млн дол. (за I півріччя 2014 р. - 718,7 млн дол.), в імпорті - 40,6 млн дол. (за I півріччя 2014 р. - 7,3 млн дол.)) України в I півріччі 2015 р. становив 22508,7 млн дол. США, імпорту 19618,4 млн дол. Порівняно із I півріччям 2014 р. експорт скоротився на 33,6 %, імпорт - на 37,2 %. Позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу становило 2890,3 млн дол. (у I півріччі 2014 р. також позитивне 2662,4 млн дол.) [2];

- розширення товарної номенклатури ввезених і вивезених товарів;

- збільшення кількості учасників зовнішньоекономічної діяльності;

- перехід на сплату митних платежів згідно з кодами бюджетної класифікації на рахунок держави;

- перехід на електронне декларування та автоматичну обробку відомостей, що містяться в декларації на товари;

- ускладнення адміністрування митних платежів у зв'язку зі вступом у Митний союз з країнами ЄС;

- впровадження міжнародного досвіду управління організаціями та установами за критерієм якості результатів праці й механізму адаптації митної діяльності до вимог міжнародних стандартів ISO серії 9000 та принципів TQM (тотального менеджменту якості).

У 2014 році митні органи ДФС України забезпечили надходження доходів до бюджету в сумі 136900000000, зокрема: до загального фонду бюджету надійшло 124 млрд грн, до спеціального фонду бюджету - 12,8 млрд грн. Всього за 2014 рік надходження до бюджету від зовнішньоекономічних операцій склали 135,7 млрд грн, що на 0,9 % менше, ніж у 2013 році.

Загалом показники надходжень зросли відносно минулого року на 15,4 %, у тому числі по загальному фонду надходження зросли на 11 % або на 11,9 млрд грн. У 2013 р. - 108,4 млрд грн. Але таке зростання відбулося за рахунок курсових коливань національної валюти України.

У розрізі основних платежів у січні-листопаді 2015 року приріст до відповідного періоду 2014 року забезпечено з податку на додану вартість із ввезених на територію України товарів - на 31 % (+29,6 млрд. грн.), ввізного мита - у 3,6 рази (+25,5 млрд. грн.), акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів - у 8,8 рази (+19,6 млрд. грн.) тощо [3].

Не зважаючи на важливе значення в регулюванні економіки податків на майно та капітал, головну роль у перерозподілі доходів суб'єктів підприємництва в Україні відіграють податки на доходи, однак зазначена проблема законодавчо не розв'язана. Крім того, існує ряд факторів, які негативно впливають на багатьох платників податків та чесне виконання ними своїх обов'язків. Одним із основних чинників, що негативно впливають на наповнення бюджету засобом адміністрування податків і митних платежів, залишається тіньова економіка, масштабність якої стала важливою домінантою не тільки економічного, але й суспільного життя України.

Розвиток тіньового сектора економіки призводить до втрати податкових надходжень до бюджету і, як результат, ускладнення виконання фінансових зобов'язань держави, недієвості управлінських рішень через відсутність достовірної інформації про розвиток економічних процесів, скорочення внутрішніх інвестиційних ресурсів.

Серед найнебезпечніших наслідків розвитку тіньової економіки - її негативний вплив не тільки на формування бюджету, а й на рівень криміналізації суспільства.

Значна тінізація економічного обороту, недостатність державних зусиль щодо її подолання викривляють принципи громадянського суспільства, формують негативний міжнародний імідж держави, стримують надходження до країни іноземних інвестицій, не сприяють налагодженню торговельно-економічних стосунків українських підприємств із зарубіжними партнерами та стримують євроінтеграційні зусилля України [2].

Проблеми, створені тіньовою сферою, стають хронічними та ведуть до моральної й духовної деградації суспільства, правової незахищеності громадян і суб'єктів господарювання, поширення правового нігілізму та недовіри до влади. За твердженнями експертів, на кінець 2015 року рівень тінізації економіки України знову зріс до 65-70 % від офіційного ВВП.

Науково обґрунтовані оцінки рівня тіньової економіки в Україні відображають зниження її відносних обсягів і за останні два роки. До таких факторів можна віднести: падіння офіційного виробництва внаслідок економічної кризи та неоголошеної війни з Росією; введення мораторію на перевірку діяльності суб'єктів господарювання з боку уповноважених державних органів; зниження якісного рівня адміністрування податків, що потягнуло за собою численні випадки ухилення від їх сплати; протиправне втручання окремих керівників регіональних органів державної влади в процедури адміністрування податкових і митних платежів, які дозволяють окремим категоріям платників податків отримувати податкові преференції або уникати жорстких санкцій з притягнення до відповідальності, у результаті чого в громадськості виникає переконання про невиконання державою взятих на себе функцій, а це тягне за собою зниження рівня довіри та поваги до податкових і митних органів у більшості підприємств.

Сучасна розгалуженість і відкритість економічної політики України вимагає вдосконалення та застосування нових методів і прийомів регулювання зовнішньоекономічних зав'язків країни з іншими державами та застосування нових методів адміністрування митних платежів, що зумовлено досить високим рівнем надходжень митних платежів у структурі податкових надходжень Державного бюджету України [4, 27].

У своїй роботі Державна фіскальна служба ставить собі за мету проведення повного переходу на електронний процес адміністрування податків, для цього підприємствам і фізичним особам була надана можливість отримати послугу електронного цифрового підпису. За допомогою електронних ключів підприємства та фізичні особи мають можливість відправляти звітність у режимі он-лайн до органів ДФС України, державної статистики та Пенсійного фонду.

Реалізація адміністрування митних платежів відбувається завдяки функціонуванню фіскальної системи та забезпечується управлінням податковими

відносинами, яке спрямоване на сприяння зростанню рівня життя населення та забезпечення сталого розвитку економіки держави. Враховуючи складність зазначеної сфери податкових відносин, вважаємо, що основні напрями вдосконалення системи повинні бути зосереджені на вивченні й аналізі митних відносин у сучасних умовах, усіх механізмах існування та вдосконалення систем адміністрування митних платежів [5, 4-13].

Отже, можемо виділити основні напрями вдосконалення системи адміністрування митних платежів: установлення податкових ставок для максимального зменшення частки сировинної продукції в структурі експорту, розвиток партнерських відносин з громадянами та бізнесом, надання податкових пільг і знижок, збалансована політика державного протекціонізму, спрощення оформлення митних процедур і регулювання діяльності, розробка Державної програми розвитку зовнішньоторговельної діяльності, розробка ефективного механізму імплементації норм законодавства ЄС у сфері адміністрування податків і митних платежів, упровадження ефективних загальних і галузевих методів протидії корупції, застосування спрощеного порядку митного оформлення товарів, належних сумлінним підприємствам-резидентам, виключення посередницької діяльності митних брокерів, формування ефективної системи управління персоналом.

Автор не претендує на вичерпний розгляд питання, оскільки воно є комплексним і потребує подальших наукових досліджень, але сподівається, що проаналізовані

ним проблеми, що впливають на стан адміністрування митних платежів, будуть враховані як науковцями, так і практиками.

Література

1. Проценко Т.О. Правове забезпечення адміністрування податків та митних платежів: Монографія. - Ірпінь: Нац. акад. ДПС України, 2006. - 586 с.
2. Митні платежі через падіння імпорту авто в Україні у 2014 р зменшилися на 4 млрд грн. - ДФС. [Електронний ресурс]: <http://news.finance.ua/>.
3. Економіка України за січень -липень 2015 року. [Електронний ресурс]: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/ekonomika-ukrayini-za-sichenlipen-2015-roku/>.
4. Шталь Т.В. Митні платежі України та вплив на них членства у Світовій організації торгівлі / Т.В. Шталь, М.А. Вівденко, К.Є. Кравченко // Вісник Міністерства доходів і зборів України. - 2013. - № 35. - С. 25-34.
5. Пашко П.В. Аудиторський контроль в митній справі / П.В. Пашко, Д.В. Пашко // Митна безпека. - № 1. - 2013. - С. 4-13.

Баранов С.О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
ОДУВС
Надійшла до редакції: 03.09.2015